

DECALOGUL CA FUNDAMENT AL DREPTULUI (O ANALIZĂ JURIDICĂ A PORUNCILOR BIBLICE).

Drd TICU Mădălin-Savu

Dans l'article ci-dessous nous nous avons proposé de faire une "radiographie" du Décalogue d'une perspective juridique, en analysant les racines religieuses que les normes juridiques possèdent. De ce point de vue, on a essayé de démontrer que les dix commandements bibliques peuvent constituer un fondement très fort, religieux et moral, pour les lois de tous les peuples et de tous les temps. Les commandements bibliques sont des constantes religieuses devenues ensuite des constantes sociales et juridiques, par la transposition dans la loi. On va laisser au lecteur le plaisir de découvrir les problèmes remarquables que suscite cette étude et d'établir si on peut parler d'un vrai fondement du droit dans le cas des commandements bibliques .

1. Considerații introductive. Scurt istoric al poruncilor biblice. Vom încerca în cele ce urmează să stabilim dacă există vreo legătură între cele zece porunci biblice și sfera dreptului. Mai clar spus, dacă Decalogul are vreo influență asupra normelor juridice în vigoare. Interesantă în acest sens ni se pare următoarea afirmație: "În legislațiile primitive, Morala și Dreptul sunt adesea confundate, iar regulile de drept au mai mult aspectul unor precepte religioase."¹ Această confuzie operează ca oare numai în cazul "legislațiilor primitive" sau are cumva ecouri și în legislațiile moderne actuale? Pare destul de evident faptul că Morala și Religia își găsesc într-o oarecare măsură sublimată expresia în drept, dar putem merge pnă într-acolo încât să afirmăm că la baza Dreptului stau normele morale sau preceptele religioase?

"La începuturi, legea făcea parte din religie..."², dar în timp s-a produs "ruptura": legea și-a căpătat domeniul ei propriu, depășind în multe locuri simplele comandamente și prescripțiile de natură religioasă. Însă relația dintre lege și religie s-a păstrat, cea din urmă influențnd-o pe prima în sensul că "Prima formă de justificare a dreptății legilor este de natură religioasă. Legile societății sunt drepte pentru că sunt considerate ca pornind dintr-o revelație divină. Legiuitorul nu face în acest caz dect să se conformeze voinței morale divine atotputernice. În tradiția religiilor monoteiste Dumnezeu revelă omului legile fundamentale prin care acesta se poate elibera de păcatul originar."³ și ce altceva reprezintă Decalogul dacă nu aceste legi fundamentale revelate omului de către divinitate?

Cele zece porunci sunt legate de numele lui Moise care " este unul dintre cei mai mari eroi ai omenirii : întemeietorul unei religii, părinte al unei nații, legiuitor, moralist, eliberator, cuceritor, profet și un slujitor al lui Dumnezeu."⁴ De fapt Decalogul este pecetluirea unui legământ⁵ între Moise, ca reprezentant al evreilor și Yahwe (Dumnezeu) :

¹ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, Ed. All, București, 1996, pag. 4

² Ion Deaconescu, *Retică (Introducere în oratoria greacă și latină)*, Ed. Europa, 1996, pag. 70

³ Ionel Bușe, *Filosofie, Note de curs*, Ed. "Fundatia Alfa", Cluj, 2001, pag. 166

⁴ Ion Craiovan, *Introducere în filosofia dreptului*, Ed. All Beck, București, 1998, pag. 12

⁵ Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Ed. științifică și enciclopedică, București, 1989, pag. 402

"Moise a stat acolo patruzeci de zile și patruzeci de nopți; și nici pine n-a mncat, nici apă n-a băut. și a scris Moise pe table cuvintele legământului : cele zece porunci."⁶ (Vechiul Testament, Ieșirea, cap. XXXIV, 28-30). Deci Decalogul este o "revelație divină directă"⁷, un set de legi date credincioșilor de către însuși Dumnezeu. Suntem însă îndreptățiți să ne întrebăm: "Acest <<eveniment>> este oare fundamentul unui raport cu Legea ca prescripție venită de la o alteritate absolută și în mod unic imperioasă ?"⁸

Să presupunem că cele zece porunci vin chiar de la însuși Dumnezeu și nu sunt rezultatul creației umane, care este atunci rolul lor, de ce divinitatea ne-a lăsat aceste comandamente și nu altele ?! Răspunsul pare destul de simplu: natura umană, coruptă și decăzută prin excelență - "Însăși Decalogul presupune natura umană coruptă pentru că el interzice asasinatul, adulterul, violul."⁹ Aceste porunci se greșesc pe tipologia umană prin excelență îndreptată spre păcat și încălcarea a legii (în sensul ei religios), dar totodată capabilă de ispășire și reabilitare. De aici și termenul de "porunci" biblice (și nu de "legi!"): pentru că "Dumnezeu nu legiferează, ci El comandă"¹⁰. E o diferență, poate chiar o "ruptură", între lege (care ține de stat) și poruncă (prin excelență divină). De-aceia "originea Legii este "în afara" Legii"¹¹ și anume în aceste considerații de natură profund religioasă.

Cele zece porunci apar în Biblie în capitolul al V-lea al Deuteronomului; ele ar fi fost scrise pe două lespezi de piatră (cunoscute și sub denumirea de Tablele Legilor), fiind destinate poporului israelit.

2. Legătura dintre poruncile biblice și dreptul constituțional. La o primă analiză (superficială !) am putea spune că ecoul poruncilor biblice nu apare în absolut nici o normă de nivel constituțional (așa cum apare, de pildă, în alte ramuri ale dreptului, în special în dreptul penal). Nimic mai fals. Un exemplu în acest sens îl constituie primele patru porunci. Ele ocupă un loc special în cadrul Decalogului, nu întâmplător fiind înscrise primele pe cele două (deja legendare) Table ale Legilor.

Cele dinti porunci biblice vizează relația credincios-divinitate. Obligațiile minimale de natură religioasă pe care le incumbă creștinismul sunt clar definite în textele primelor patru porunci. Aceste porunci au legătură cu dreptul (constituțional, în special) numai la nivel principal și asta deoarece "Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și **libertatea credințelor religioase** nu pot fi îngrădite sub nici o formă"¹². Acest text vine în completarea art.8 alin.1 din Constituție care consfințește pluralismul în societatea romnească drept "o condiție și o garanție a democrației constituționale". Pluralismul, sub forma sa religioasă, reprezintă recunoașterea cultelor religioase, a libertății acestora și a posibilității de a se organiza "potrivit statutelor proprii, în condițiile legii" (art.29 alin.3 Constituție). Statul nu are numai obligația generală și negativă de a nu se amesteca în

⁶ *Biblia*, Ed. Institutului biblic și de misiune al Bisericii ortodoxe romne, București, 1982, pag. 107

⁷ Ion Craiovan, *op. cit.*, pag. 13

⁸ Jean-Cassien BILLIER, Aglaé MARYIOLI, *Histoire de la philosophie du droit*, Ed. Armand Colin, Paris, 2001, pag. 89

⁹ Gheorghe Dănișor, *Filosofia dreptului*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003, pag. 74

¹⁰ Jean-Cassien BILLIER, Aglaé MARYIOLI, *op. cit.*, pag. 90

¹¹ *Ibidem*

¹² Constituția Romniei, art. 29 alin. 1

activitatea cultelor religioase, dar are și obligația pozitivă de a acorda sprijin cultelor (drepturi-creanță) în orice mod, "inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile și în orfeline" (art.29 alin5 Constituție).

Din interpretarea tuturor articolelor constituționale care fac referire la religie și, cu precădere, din interpretarea art.29 din Constituție, rezultă în mod evident libertatea religioasă de care se bucură orice persoană precum și egalitatea de poziție și tratament a tuturor cultelor. Acest lucru presupune cu necesitate laicitatea statului român. Există o religie dominantă - creștinismul (cu precădere ortodoxia) - însă aceasta nu este declarată religie de stat sau religie națională, neavând deci o postură privilegiată față de restul religiilor. E foarte important acest lucru pentru că cetățenii nu pot fi victimele discriminării pe motive religioase (art.4 Constituție), ca formă specială a discriminării.

Libertatea religiei nu este numai una formală, principială. Ea capătă valențe faptice prin posibilitățile de exprimare a sa, așa cum sunt ele prevăzute enumerativ de art.30 din Constituție. Totodată statul, garant al libertății religioase, "asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor fiecărui cult" (art.32 alin.7 Constituție). Potrivit aceluiași articol, "în școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege". Vedem deci că, deși nu își găsim o reglementare în vreun text de lege, fiind norme cu conținut religios și nu norme de drept, primele patru porunci biblice capătă rezonanță tocmai în considerarea libertății religioase consfințită la nivel constituțional.

Se merge chiar mai departe, ajungându-se la protecția acestei libertăți prin norma penală prevăzută de articolul 318 Cod penal - "Împiedicarea libertății cultelor". Potrivit acestui articol, "împiedicarea sau tulburarea libertății de exercitare a vreunui cult religios, care este organizat și funcționează potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la 1 lună la 6 luni sau cu amendă". Aceeași pedeapsă se va aplica și în cazul faptei "de a obliga o persoană, prin constrângere, să participe la serviciile religioase ale vreunui cult, sau să îndeplinească un act religios legat de exercitarea unui cult"¹³. Aceste prime porunci ne interesează mai puțin pentru că ele nu au dat naștere unor norme de drept. Totuși, o interpretare extensivă a poruncii a treia ar putea constitui un punct de plecare pentru apariția infracțiunilor contra demnității, prevăzute de articolele 205 și 206 Cod penal (insulta și calomnia), dar numai după o trecere prealabilă a acestei porunci din planul religios al relației credincios-divinitate în cel social, dat de relația persoană-persoană. O interpretare similară a celei de-a patra porunci (deși poate părea absurdă) ne trimite pe tărâmul dreptului muncii, cu referire la acele norme din Codul muncii și din Constituție (art.38,39) care reglementează timpul de lucru și cel de odihnă, precum și sărbătorile legale (bună parte din ele fiind în fapt sărbători religioase creștine).

Tot la nivel constituțional întâlnim ecouri ale poruncilor biblice (porunca a șasea - "Să nu ucizi") în art. 22, care garantează dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică a persoanei. Apărarea proprietății (cu precădere cea privată), așa cum este ea prevăzută, garantată și ocrotită de textul constituțional (art.41, art.135) poate fi rezultatul unei interpretări extensive a poruncilor opt și zece.

O altă legătură (de data aceasta oarecum problematică) între religie și textul Constituției o reprezintă art.82 alin.2 din Constituție care prevede că jurământul pe care trebuie să-l depună Președintele României (dar și primul-ministru, miniștrii și membrii Guvernului, așa cum prevede art.103 din Constituție) se încheie cu formula de sorginte

¹³ Codul penal, art.318 alin.2

religioasă "Așa să-mi ajute Dumnezeu ! ". Ce se întâmplă însă dacă una dintre persoanele enumerate mai sus are o altă religie ? Care va fi calea de conciliere a libertății religioase cu obligativitatea rostirii acestui jurământ cu iz sacramental care reprezintă totodată și momentul intrării în exercițiul mandatului al persoanei respective ? Considerăm că art.82 din Constituție, referitor la depunerea jurământului, trebuie interpretat în lumina prevederilor Codului de procedură penală (art.85, referitor la jurământul martorului). Astfel, referirea la divinitate din formula jurământului se schimbă potrivit credinței religioase a martorului (art.85 alin.3 C.pr.pen.). Iată deci bogăția implicațiilor pe care le poate avea textul constituțional dacă este analizat din perspectiva relației cu textele Decalogului.

3. Raportul poruncilor biblice cu dreptul familiei. Analiza celei de-a cincea porunci biblice trimite la relația copil-părinte, relație înscrisă, din perspectivă juridică, în sfera de acțiune a dreptului familiei. Ce sens real are acel "**Cinstește** pe tatăl tău și pe mama ta, ca bine să-ți fie și ție și mulți ani să trăiești pe pământ", formă a imperativului, din începutul celei de-a cincea porunci ? Înseamnă el numai obligația filială de a ne respecta părinții, obligația morală de a le respecta cuvântul, deciziile și sfaturile ? Sau porunca a cincea are și o formă concretă, socială, de manifestare, adică obligația copilului de a face pentru părinți și tot ceea ce au făcut ei (sau chiar mai mult !) pentru creșterea și educarea sa ?

Dacă supunem fraza unei analize din perspectiva dreptului familiei, vom percepe această poruncă biblică drept un îndemn către noi toți (pentru că toți am avut sau avem părinți, fie ei naturali ori adoptivi sau chiar, de ce nu, părinți spirituali) de a-i ajuta, de a-i întreține pe toți cei "care se află în nevoie, neavând putința unui câștig din muncă, din cauza incapacității de a munci" (art.86 alin.2 Codul familiei). Este practic vorba de acea obligație pe care o avem față de rudele noastre, civile sau naturale, de a le întreține printr-un ajutor "în natură sau prin plata unei pensii în bani"(art.93 Codul familiei).

Articolul 89 din Codul familiei stabilește ordinea în care se datorează întreținerea, în funcție de gradul de rudenie dintre cel care datorează întreținerea și cel îndreptățit să o primească. Astfel, "descendentul este obligat la întreținere înaintea ascendentului" (art.89 lit.b Cod fam.). Aceasta presupune că ori de câte ori părinții "se află în nevoie", neavând posibilitatea să dobândească un câștig din munca proprie "din cauza incapacității de muncă", copiii le datorează întreținere "potrivit cu nevoia celui care o cere și cu mijloacele celui ce urmează a o plăti"¹⁴.

Textul poruncii biblice depășește totuși reglementările Codului familiei cu privire la obligația de întreținere. A-ți cinste părinții este o obligație morală care începe în timpul vieții acestora, dar se perpetuează și după dispariția lor, concretizându-se în respectarea memoriei, a amintirii celor dispăruți. În dreptul familiei însă, "obligația de întreținere se stinge ...prin moartea debitorului sau a celui îndreptățit la pensia de întreținere" (art.95 Cod fam.). Obligația de întreținere este reversul îndatoririlor părinților față de copiii lor minori, așa cum sunt ele prevăzute în titlul III al Codului familiei. Este o obligație ce își trage seva dintr-o datorie morală, aceea de respect față de părinți și, de ce nu, extrapolând, din respect față de înaintași (a se vedea religia Shinto, specifică Japoniei, unde nu există o divinitate propriu-zisă, ci o venerare exacerbată, un cult al strămoșilor).

¹⁴ Codul familiei, art.94 alin.1

Cinstindu-ți înaintașii (părinții), la rîndul tău, cînd va veni vremea, te vei bucura de respectul și sprijinul urmașilor tăi. Acesta este adevăratul sens al celei de-a cincea porunci, text ce deschide seria poruncilor ce au drept conținut relațiile interumane, relațiile dintre indivizi, ca o concretizare și o continuare firească a primelor patru porunci biblice care trasează liniile generale ale relației individ-divinitate.

4. Relația poruncilor biblice cu dreptul penal. Începînd cu cea de-a șasea poruncă și continuînd pînă la cea de-a noua inclusiv, avem de-a face cu texte scurte, concise, de natură pronunțat imperativă și pe care le putem întîlni cu ușurință în rîndul articolelor Codului penal.

"**Să nu ucizi**". La prima vedere extrem de concisă, cea de-a șasea poruncă nu este totuși suficient de clară, de explicită. "Să nu ucizi" presupune să nu omori o altă persoană, un om, sau are o nuanță generică, referindu-se la orice formă de viață ? Dacă am supune această poruncă analizei stricte din punctul de vedere al adagiului juridic *ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus*, atunci am lua textul biblic drept un îndemn, o somație de a respecta orice formă de viață, fie ea umană, animală sau vegetală. Această accepțiune s-ar apropia foarte mult de concepția buddhistă asupra lumii, aceea că toate formele de viață, ct de neînsemnate ar părea, trebuie ocrotite și respectate. Totuși, acestei modalități de a vedea lucrurile îi opunem o idee ce stă la baza perpetuării vieții și a evoluției : **viața se hrănește numai cu viață**. Nu putem supraviețui fără a ne întreține propriile vieți cu altele, fie ele de natură animală sau vegetală.

Iată cum întreaga teză buddhistă a freneziei respectării vieții cade (cel puțin în aparență !). La fel se întîmplă și cu sensul generic al celei de-a șasea porunci ; "să nu ucizi" se referă în primul rînd la protejarea vieții persoanei, a omului și abia în subsidiar la viața plantei sau animalului care oricum, direct sau indirect, vor fi sacrificate. Ideea este să nu se creeze un abuz, o "crimă de dragul crimei", o "crimă gratuită" în sensul camusian al cuvîntului.

Totuși, textul celei de-a șasea porunci este foarte vast în implicații, depășind cadrul strict al omuciderii, așa cum este ea prevăzută de articolele 174-179 Cod penal. "Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate" de Constituție, prin art.22 alin.1. Același articol, în alineatul 3, interzice pedeapsa cu moartea. Întrebarea care se pune este : dreptul de a trăi îl implică oare și pe acela de a muri? Există o libertate a omului de a-și alege clipa și felul morții ? Înclinăm spre un răspuns afirmativ deoarece este dreptul nostru să alegem moartea pentru că nu noi ne-am dorit viața. Viața ne-a fost impusă ; nu ne-a întreat nimeni dacă ne-o dorim sau nu, nu ne-a întreat nimeni dacă vrem sau nu să ne naștem. Deci, atîta timp cît voința noastră nu a jucat nici un rol la apariția noastră în lume, măcar ca o reparație, ca o compensație, ea trebuie să se poată exprima liber cu privire la faptul dacă vrem sau nu să ne continuăm ființarea în lume. A trăi nu poate fi o obligație ; a trăi este o opțiune, de aceea suicidul nu poate fi privit ca "act ce dovedește lipsa solidarității umane și sociale"¹⁵. Aceasta nu înseamnă însă o ridicare în slăvi și o propovăduire a sinuciderii ; nicidecum. Este numai vorba de libertatea persoanei de a decide în legătură cu viața ei (mai ales din perspectiva eutanasiei care este practic o specie a sinuciderii).

¹⁵ I. Dogaru, D.C. Dănișor, *Drepturile omului și libertățile publice*, Ed. Europa, 1998, pag. 90

"Să nu ucizi" nu se referă numai la persoana celuilalt, ci se referă și la propria persoană. Creștinismul incriminează astfel sinuciderea, depășind granițele dreptului penal care nu prevede (de altfel ar fi absurd ; cum ar putea fi incriminată și deci pedepsită o astfel de "infracțiune" ?) sinuciderea ca pe o infracțiune. Dacă dreptul nu este interesat de individul izolat, ci numai de relația acestuia cu ceilalți, iată că religia își apropie omul, tocmai prin acest interes față de individ ca singularitate, ca element unic, iar nu privit neapărat în contextul raporturilor sale cu semenii.

Ecourile celei de-a șasea porunci apar la nivelul Codului penal prin intermediul infracțiunilor de omor (art.174), omor calificat (art.175), omor deosebit de grav (art.176), pruncucidere (art.177),ucidere din culpă (art.178), determinarea sau înlesnirea sinuciderii (art.179). Toate cele șase articole ale Codului penal nu fac în fapt dect să nuanțeze porunca divină. Viața, în special cea umană, trebuie respectată, trebuie ocrotită pentru că este cea mai de preț valoare.

Problemele deosebite în analiza acestei porunci biblice sunt date de cuvinte cheie precum "sinuciderea" ori "eutanasia". Se pune problema ce anume ar trebui să aibă preeminență : respectul față de viață în general (deci și față de propria-ți viață) ori libertatea persoanei de a acționa conform crezurilor și conștiinței sale, ată timp ct nu dăunează celorlalți. Mai mult dect în cazul sinuciderii, discuții interesante sunt alimentate de problematica eutanasiei. Apare aici dreptul individului la propria demnitate, dreptul său de a nu suferi inutil atunci cnd, științific vorbind, șansele de supraviețuire nu mai există.

O altă problemă controversată este dată de avort. Ca și infracțiune, provocarea ilegală a avortului o întâlnim în art.185 Cod penal. Ce se întâmplă însă în situația în care avortul a fost provocat în mod legal ? Se încalcă porunca biblică ? Conform poziției Bisericii, avortul reprezintă un păcat, o încălcare a celei de-a șasea porunci, indiferent dacă, din punct de vedere juridic, a fost sau nu provocat legal. Discuțiile pe această temă, din ultimele zeci de ani, au ridicat problema existenței a două drepturi oarecum contrare : dreptul la viață al fătului și dreptul femeii de a dispune de propriul corp. Se poate vorbi totuși de un drept real la viață al fătului ? În caz afirmativ, din ce moment al sarcinii ? Din ce clipă devine produsul de concepție o persoană din punct de vedere juridic, dobândind drepturile și obligațiile corelative ? Cum putem concilia aceste drepturi ? Este întreruperea voluntară a sarcinii o crimă în sensul celei de-a șasea porunci ? Care sunt condițiile pentru ca adagiul latin "infans conceptus pro nato habetur quotiens de commodis eius agitur" să opereze ? Iată deci ct de complexă și bogată în nuanțe este analiza acestei a șasea porunci biblice.

"Să nu fi desfrânat". Pentru a înțelege sensul celei de-a șaptea porunci, trebuie să clarificăm mai întâi înțelesul termenului "desfrnat". Se referă el numai la o depășire a limitelor într-o anumită sferă sau are un înțeles generic, de rupere a echilibrului prin exces în orice activitate umană ? Potrivit definiției consacrată de DEX (ediția 1996), desfrnat înseamnă "destrăbălat, corupt, depravat, imoral". și, cum legea (legea biblică !) nu distinge, nu trebuie să distingem nici noi. Astfel, cea de-a șaptea poruncă este un îndemn la echilibru, un îndemn la "calea de mijloc", prin evitarea exceselor în orice domeniu.

Totuși, într-un înțeles subsidiar, porunca ar trimite la acele excese ce fac obiectul vieții intime a individului, a acelei vieți mult blamată de Biblie și de morala creștină, de "plăceri și desfru". Deși libertatea vieții sexuale a făcut obiectul unei puternice mișcări în ultimii ani, repurtnd anumite succese din perspectiva recunoașterii și consacării ei la nivel legislativ (vezi țările vest europene, în frunte cu Olanda - legiferarea relațiilor între

persoanele de același sex, Franța - Pactul civil de solidaritate, și chiar România - abrogarea art.200 Cod penal prin O.U.G. nr.89/2001), ea trebuie totuși înscrisă în anumite limite bine determinate. Din perspectiva Codului penal român aceste granițe sunt bine trasate prin incriminarea infracțiunilor privitoare la viața sexuală : violul (art.197), actul sexual cu un minor (art.198), seducția (art.199), perversiunea sexuală (art.201), corupția sexuală (art.202), incestul (art.203) și hărțuirea sexuală (art.203¹). La aceste infracțiuni se adaugă prostituția (art.328) și proxenetismul (art.329).

În materie de căsătorie, "să nu fi desfrnat" presupune respectul, loialitatea și fidelitatea între soți în cadrul vieții intime. În capitolul referitor la infracțiunile contra familiei Codul penal, prin incriminarea unor infracțiuni precum bigamia (art.303) și adulterul (art.304) urmărește protejarea instituției familiei, att de importantă la nivelul societății. Așa cum prevede art.304 Cod penal, "fapta persoanei căsătorite de a avea relații sexuale afară de căsătorie se pedepsește cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă". Totuși, așa cum prevede alineatul 4 al aceluiași articol, proba adulterului este destul de dificil de realizat (ținându-se cont de măsurile de precauție pe care și le ia soțul vinovat), ea putându-se face "numai prin proces verbal de constatare a infracțiunii flagrante sau prin scrisori care emană de la soțul vinovat". Dacă fapta a fost comisă însă "după îndemnul sau încurajarea celui alt soț sau dacă viața conjugală era întreruptă în fapt și soții trăiau despărțiți, urmărirea penală nu poate începe" (art.304 alin.6).

Iată deci cum se concretizează, la nivelul normei penale, conținutul celei de-a șaptea porunci a Decalogului.

"Să nu furi". Cu siguranță cea mai clară dintre porunci, din perspectiva unei analize comparative cu o normă legală actuală, cea de-a opta poruncă biblică își găsește consacrarea în art.208 Cod penal - furtul. Furtul este prima infracțiune dintre cele enumerate ca fiind îndreptate împotriva patrimoniului. Potrivit definiției consacrate de Codul penal, furtul constă în "luarea unui bun mobil din posesia sau detinența altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept". Pedepsa pentru furtul în formă simplă este "închisoarea de la unu la doisprezece ani". Pe lângă furtul în formă simplă, art.209 Cod penal - furtul calificat - prezintă acele circumstanțe care agravează infracțiunea, calificnd-o.

Subsecventă furtului este infracțiunea de tlhărie, incriminată în art.211 Cod penal, infracțiune complexă, avnd drept mobil furtul și drept mijloc de realizare "întrebuințarea de violențe sau amenințări, ori punerea victimei în stare de inconștientă sau neputința de a se apăra".

Cum în cuprinsul Decalogului este incriminat furtul, cu att mai mult se va incrimina și tlhăria, chiar dacă între poruncile biblice aceasta nu figurează în mod expres.

"Să nu ridici mărturie mincinoasă împotriva aproapelui tău". Printre infracțiunile care împiedică înfăptuirea justiției Codul penal prevede, în art.260, mărturia mincinoasă. Aceasta constă în "fapta martorului care într-o cauză penală, civilă, disciplinară sau în orice altă cauză în care se ascultă martori, face afirmații mincinoase ori nu spune tot ce știe privitor la împrejurările esențiale asupra cărora a fost întrebat". Pedepsa este "închisoarea de la 1 la 5 ani". Codul penal merge chiar mai departe dect textul celei de-a noua porunci, incriminnd și încercarea de a determina mărturia mincinoasă (art.261 Cod penal).

"Să nu poftești nimic din ce este al aproapelui tău". Cea din urmă poruncă biblică este foarte interesantă pentru că nu mai vizează nici relația om-divinitate, nici raportul om-semeni, ci se adresează direct omului privit în individualitatea sa, în meschinăria dorințelor și pofteilor ascunse, în proiecția stărilor sale subconștiente, afectiv-volitiv, ce fac obiectul psihanalizei. Această poruncă este, poate mai mult dect celelalte, un îndemn la înfrnare. Ea este foarte greu de respectat pentru că nu are o reprezentare concretă, nu are un "obiect" bine determinat. Ceea ce aparține semenilor noștri (și deci ceea ce am putea "pofți") poate fi o infinitate de lucruri, o varietate de obiecte și, mai mult dect att, o imensitate de stări și situații. Poți "pofți" bunurile aproapelui tău, dar și fericirea lui, bogăția, frumusețea, viața împlinită și, de ce nu (deși pare mai greu de crezut) durerea, suferința și nefericirea altuia.

Esența acestei porunci care nu se adresează faptelor, ci de data aceasta gndurilor, simțurilor și sufletului, este că fiecare dintre noi trebuie să fie mulțumit cu ceea ce are, să nu caute să-și însușească, nici măcar la nivel de dorință, ceea ce aparține altuia. Totuși, dacă nu "poftești" mai înti la ceea ce vezi că are cel de lngă tine, cum ai putea ști ce îți dorești tu însuți ? A pofți e totuna cu a dori, iar dorința nu este altceva dect conștientizarea unei nevoi, a unei insuficiențe individuale, chiar dacă uneori respectiva nevoie este preluată prin copiere de la semenii. Nu trăim rupti de lume, ci în contact nemijlocit cu semenii noștri. Progresul și situația celui de lngă noi sunt de cele mai multe ori un imbold, un motiv de emulație pentru noi. Ceea ce ne cere această poruncă este ca mai mult dect a ne înfrna propriile fapte, să ne controlăm și înfrnăm dorințele, căci ce este fapta dacă nu o dorință în curs de îndeplinire ?

Omul este "periculos" pentru ceilalți pentru că este mai înti periculos pentru sine. Atunci cnd unele dorințe devin fapte, se încalcă legea, fie ea cea omenească, fie ea cea divină. Această ultimă poruncă nu are corespondent la nivelul vreunui text legal pentru că ea nu privește omul în relația sa cu ceilalți, ci omul strict din perspectiva aspirațiilor și dorințelor sale neexteriozitate, lăuntrice.

5. Concluzii. Poruncile biblice sunt acel sistem de reguli a căror respectare ar asigura un minimum de stabilitate, de normalitate a relațiilor, în cadrul oricărei societăți, indiferent de timp, spațiu ori condiții. Cu alte cuvinte, Decalogul este un fel de ghid moral de sorginte religioasă, impus oamenilor și societăților din toate timpurile și indiferent de spațiul de viață. Dacă analizăm atent toate sistemele actuale de drept, vom vedea că viața, proprietatea, protecția familiei și echilibrul în toate celelalte relații dintre oameni sunt o constantă.

Valoarea deosebită a Decalogului rezidă tocmai în faptul că multe norme actuale de drept au la bază principiile promovate în aceste porunci, principii cu att mai valoroase cu ct au o vechime de mii de ani. Ne aflăm în fața unui fundament juridic, social, religios și, nu în ultimul rnd, filosofic, de o valoare incontestabilă, probată de însăși faptul dăinuirii attea și attea veacuri. Iată deci, dincolo de orice condiționare religioasă, ct de importante sunt pentru sfera dreptului aceste precepte milenare. Poate că în analiza noastră am împins uneori la extreme interpretarea anumitor prevederi legale ca provenind din comandamentele biblice, însă o anumită preeminență a poruncilor biblice față de legi (în sens juridic) trebuie recunoscută : "în comparație cu legea unei modernități care a golit-o de conținut, conservndu-i numai forma de imperativ, comandamentul biblic ar fi acela al unei "iubiri care obligă", implicnd această dialectică singulară a autonomiei și a

heteronomiei și acest surplomb permanent al Comandamentului divin asupra legilor umane."¹⁶ Dar relația dintre poruncile Decalogului și regulile zilelor noastre nu este numai una de anterioritate (din punct de vedere istoric), ci și una de întemeiere, de fundamntare pentru că "Deși legile sunt o convenție, o creație a oamenilor, ele își au originea în legea divină"¹⁷, lege divină pe care o copiază în aspectele sale fundamentale și o transpun în normele pozitive existente. Nici nu ar putea sta altfel lucrurile pentru că dacă legea ar fi un produs exclusiv omenească atunci (prin reducere la absurd) ar putea exista o normă (adoptată perfect legal din punct de vedere tehnic) care să legalizeze furtul, tlhăria, crima, etc. Deci o anti-lege! Exemplul nostru, deși utopic, are totuși acoperire în fapt : amintim aici "dreptul nazist" care, procedural vorbind, întrunea caracteristicile unui sistem legislativ, chiar dacă din punct de vedere moral nu avea nici o îndreptățire.

Dar în ce rezidă până la urmă fundamentul dreptului sau, mai bine formulat, se poate găsi vreun răspuns la întrebarea "dacă valoarea dreptului atrnă numai de faptul că el emană de la divinitate - fie chiar și de la înțelepciune, dacă nu de la voința divină - sau atrnă de ceva ce se impune însăși divinității"¹⁸ ? În cea de-a doua ipoteză, dacă dreptul și-ar trage seva din ceva ce s-ar impune chiar și divinității, ar însemna "a admite un criteriu al adevărului, distinct și superior divinității"¹⁹ ceea ce "ar contrazice conceptul însuși al divinității, care e prin definiție supremul criteriu și puterea supremă"²⁰. Deși legea este o creație pur omenească, ideea dreptului transcende capacitatea umană de înțelegere și creație. Dreptul vine de undeva de dincolo de noi, arătându-ni-se ca o necesitate pe care nu o putem cuprinde în cuvinte și nici ocoli. Altfel spus, "numai legea civilă singură joacă un rol salvator : ea dă normelor absolute venite de la Dumnezeu (Întreaga justiție vine de la Dumnezeu, el singur este sursa justiției, spune Manuscrisul de la Geneva) o formă omenească"²¹. Această "formă omenească" este legea, niciodată perfectă, dar mereu tinznd spre perfecțiune. Fiind copie a normelor absolute de origine divină, legea este în același timp o împuținare, o micșorare a acestora. Oamenii se schimbă, nevoile lor se schimbă, legea se schimbă. Cu toate acestea un lucru rămâne neschimbat: "Cele zece porunci constituie temelia tuturor (sau aproape tuturor) sistemelor juridice ale destinului și condiției umane."²²

¹⁶ André Lacocque, Paul Ricoeur, *Penser la Bible*, Le Seuil, 1998, pag. 103

¹⁷ Ion Deaconescu, *op. cit.*, pag. 72

¹⁸ Giorgio Del Vecchio, *Lecții de filosofie juridică*, Grupul Drago Print, București, pag. 327

¹⁹ Ibidem

²⁰ Ibidem

²¹ Jean-Cassien BILLIER, Aglaé MARYIOLI, *op. cit.*, pag. 112

²² Ion Craiovan, *Introducere în filosofia dreptului*, Ed. All Beck, București, 1998, pag. 13 ; vezi și Philippe Malaurie, *Antologia gândirii juridice*, Ed. Humanitas, București, pag. 15